

Knjiga o leksičkim procesima u drugome jeziku

Zrinka Kolaković

(Zsolt Lengyel i Judit Navracscics: *Second Language Lexical Processes*, London: Multilingual Matters)

Većina se postojećih radova o usvajanju i učenju drugoga jezika odnosi na jezike koji kao drugi jezik (J2) imaju mnogo govornika. Radovi koji se bave usvajanjem tzv. malih jezika (s manjim brojem izvornih govornika) kao J2 često nisu objavljeni na engleskome jeziku koji danas funkcionira kao *lingua franca* pa nisu dostupni široj znanstvenoj javnosti.

Knjiga *Second Language Lexical Processes: Applied Linguistic and Psycholinguistic Perspectives* (hrv. *Leksički procesi u drugome jeziku: primijenjenolingvistička i psiholingvistička perspektiva*) može pružiti dobar uvid u istraživanja usvajanja “malih jezika”, odnosno “manjih jezika” kao drugoga jezika te istraživanja njihovih izvornih, neizvornih i dvojezičnih govornika. Objavljena je 2007. u biblioteci SLA (*Second Language Acquisition*) ugledne britanske izdavačke kuće Multilingual Matters. Uredili su ju Zsolt Lengyel i Judit Navracscics, profesori na Panonskome sveučilištu (mađ. *Pannon Egyetem*) u Mađarskoj, čiji su istraživački interesi uglavnom usmjereni na dvojezičnost i višejezičnost. (Napominje se da je prof. dr. sc. Zsolt Lengyel gostujući predavač na Sveučilištu u Zagrebu.)

Svoje je radove u knjizi objavilo jedanaest autora, od čega je čak osam iz Mađarske, ostali su iz Irske, Poljske i Hrvatske. Kako knjiga, kao što je spomenuto, donosi niz istraživanja provedenih na govornicima “malih jezika”, nije neobično da su svi autori lingvisti s područja srednje Europe, osim Davida Singeltona koji živi i radi u Irskoj. Multidisciplinarnost je osnovno načelo radova ove knjige pri promatranju usvajanja drugoga jezika. Da bi što bolje istražili odnos rječnika J1 i rječnika J2, mogućnost njihova ujedinjavanja te razjedinjavanja koje se pojavljuje prilikom usvajanja i učenja drugoga jezika, u svojim su se istraživanjima autori služili raznim psiholingvističkim pokusima (testovima asocijacije, testom govorne percepcije i *cloze*-testom).

Iako se knjiga sastoji od pojedinačnih znanstvenih radova, ostavlja dojam zaokružene cjeline jer se svi radovi, kao što je i u naslovu istaknuto, tiču procesa koji se događaju u rječniku J2. Kriterij za ustroj knjige u četiri poglavlja bile su različite perspektive promatranja rječnika i obrade riječi.

Radovi su prema užim temama istraživanja pokrili najvažniju problematiku vezanu uz rječnik drugoga jezika: obilježja umnoga rječnika drugoga jezika, leksičko razumijevanje i proizvodnja, rječnik u pisanju na drugome jeziku, na različitim razinama, srednjoškolskoj i akademskoj, te razvoj rječnika u drugome jeziku. Prema njima su oblikovana i poglavlja knjige.

U prvome se poglavlju u dva rada razmatra narav umnoga rječnika drugoga jezika. David Singleton (*Trinity College Dublin*, Irska) istražuje razdvojenost dvaju rječnika dvojezičnoga govornika. Daje opsežan pregled istraživanja u kojima se raspravlja o razdvojenosti, odnosno uklopljenosti dvaju rječnika. Judit Navracscics (Panonsko sveučilište, Mađarska) istražuje strukturu i izgradnju dvojezičnoga umnoga rječnika. Građa su joj bili dvojezični ispitanici s mađarskim kao jednim jezikom (J1 ili J2) i jednim od osamnaest različitih jezika kao preostalim jezikom, između njih je bio i hrvatski.

Drugo je poglavlje usmjereno na istraživanje rječnika drugoga jezika u jezičnoj proizvodnji i govornome primanju. U dva su rada istraživani govornici kojima je materinski jezik mađarski. Mária Gósy (Sveučilište Eötvös Loránd, Mađarska) istraživala je jednojezične i dvojezične govornike mađarskoga i engleskoga jezika. Istraživanjem je željela provjeriti sličnosti i razlike u primanju govora jednojezičnih i dvojezičnih ispitanika. Orsolya Simon (Panonsko sveučilište, Mađarska) istraživala je razumijevanje na uzorku od stotinu jedanaestogodišnjaka i stotinu dvanaestogodišnjaka, pri čemu je rabila osam standardiziranih testova.

Treće se poglavlje bavi problemom pisanja na drugome jeziku. Rad Ewe Witalisz (Jagelonsko sveučilište, Poljska) kvantitativno opisuje rječnik koji rabe govornici drugoga jezika tijekom pisanja. Katalin Dóro (Sveučilište u Szegedu, Mađarska) pomoću četiriju slika istražuje uporabu glagolskih vremena u engleskome jeziku djece izvornih govornika američkoga engleskoga i mađarskih srednjoškolskih učenika engleskoga kao stranoga jezika.

Četvrto se poglavlje bavi rječnikom tijekom usvajanja drugoga jezika. Zsuzsanna Gergely (Sveučilište u Pečuhu, Mađarska) opisuje usvajanje mađarskoga i engleskoga rječnika dvojezičnoga djeteta. Lidija Cvikić (Sveučilište u Zagrebu) pomoću prijevodnoga testa istražuje važnost jezičnih specifičnosti pri usvajanju rječnika drugoga jezika. Rad koji su u suautorstvu napisali Zsolt Lengyel, Judit Navracscics i Anikó Szilágyi istražuje govornike njemačkoga i engleskoga kao J2.

Zbog naravi časopisa Lahor više će se pojedinosti reći o spomenutom radu Lidije Cvikić, kojim se pokazuje važnost jezičnih obilježja za usvajanje vokabulara (*Importance of Language Specific Features for Vocabulary Acquisition*). U radu se najprije donosi dulji uvod kako bi se i strani čitatelji mogli upoznati s učenjem hrvatskoga jezika kao J2. U kraćem pregledu povijesti istraživanja hrvatskoga kao J2 ističe se kako su intenzivnija istraživanja

započela 90-ih godina dvadesetoga stoljeća, a uglavnom su usmjerena na usvajanje morfologije. Budući da se rad bavi usvajanjem rječnika, donosi se i kratak pregled prijašnjih istraživanja usvajanja rječnika. Autorica napominje da je teško provoditi istraživanja jer je istraživačima dostupan tek malen broj vrlo heterogenih ispitanika. Provedena istraživanja usvajanja rječnika u hrvatskome J2 bavila su se međujezičnim utjecajima tijekom učenja hrvatskoga jezika. Razlog je tomu činjenica da su za istraživanje unutarjezičnih odstupanja tijekom učenja hrvatskoga kao drugoga jezika potrebni ispitanici barem dvaju različitih J1 da bi se usporedbom njihovih rezultata moglo uspješno razlučiti što su unutarjezična, a što prijenosna odstupanja. Istraživanjem usvajanja rječnika hrvatskoga jezika s izvornim govornicima engleskoga i talijanskoga otkrila je unutarjezične faktore u hrvatskome koji snažno utječu na usvajanje rječnika, ponajprije su to lažna morfološka prozirnost i jednostavan odnos fonema i grafema. Ovaj je rad važan jer stranoj znanstvenoj javnosti predstavlja kratku povijest istraživanja na području hrvatskoga kao J2. K tomu donosi i nove rezultate koji mogu pomoći da se bolje razumije pojava razvojnih odstupanja tijekom usvajanja rječnika drugoga jezika. Naime, proces usvajanja drugoga jezika složen je i dugotrajan zbog same naravi i složenosti J2, bez obzira na to koji je govornikov J1.

Sama knjiga može biti poticajna za nova istraživanja na području hrvatskoga kao J2 jer se čini da bismo mnogo toga mogli naučiti od lingvista koji žive i rade u susjednoj Mađarskoj. Zbog preglednosti i odabranih tema knjiga može poslužiti kao priručnik za razumijevanje rječnika drugoga jezika psiholingvistima, onima koji se bave istraživanjem dvojezičnosti i višejezičnosti, studentima jezičnih studijskih grupa te svima ostalima koje zanima proces usvajanja drugoga jezika. Čitajući ovu knjigu možemo nešto doznati o usvajanju rječnika mađarskoga i poljskoga jezika te o učenju rječnika hrvatskoga kao J2. Dakle, ova knjiga pridonosi popularizaciji istraživanja onih jezika koji su dosada manje istraživani u znanstvenome području usvajanja drugoga jezika.